

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ UZUN TEZ

SOKAKTAKİ İSİMSİZLER

Rehber Öğretmen: Arzu Ünal

Öğrencinin Adı: Başak

Öğrencinin Soyadı: Yılmaz

Öğrencinin numarası:D1129-071

Sözcük sayısı: 3.810

Araştırma sorusu: Orhan Kemal'in romanlarında hangi izlekler ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	1
2. Yazarın yapıtlarında izleklerin incelenmesi.....	2
2.1. Kapitalizm.....	2
2.2. Yozlaşma.....	3
2.3. Aile.....	4
2.4. Umut.....	5
2.5. Din.....	6
2.6. Kadın.....	8
2.7. Aşk.....	9
3. Sonuç.....	10
4. Kaynakça.....	11

ABSTRACT (ÖZ)

Bu çalışmada Orhan Kemal'in yapıtlarındaki izlekler incelenecek ve yazarın, yapıtlarını oluştururken seçtiği konular detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Giriş bölümünde, Orhan Kemal'in yaşantısının yapıtlarını nasıl etkilediği açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca; yazarın Türkiye gerçeklerine dair yaptığı saptamalar açıklanacak, yazarın yarattığı figürler ve olaylar aracılığıyla okura göstermeye çalıştığı esaslar ortaya konacaktır. Orhan Kemal'in bütün yapıtlarında ortak olan izlekler de bu bölümde kısaca anlatılacaktır. Çalışmanın devam eden bölümünde ise, giriş bölümünde belirtilen izlekler detayıyla irdelenecek ve yazarın yarattığı karakterlerin diyaloglarından alıntılar yapılacaktır. Bu bölümde Orhan Kemal'in Türkiye'nin o günkü durumunda kitaplarıyla halkı bilinçlendirme amacı taşıdığı da anlatılacaktır. Ayrıca, yazarın işlediği her temada insanların ne kadar yozlaşmış olduğunu ve paranın insan hayatından çok daha önemli hale geldiğini anlattığı da vurgulanacaktır. Orhan Kemal'in esas amacının ne olduğu ve her çevreden insanın karakteristik özelliklerini ne kadar iyi gözlemlediği de anlatılarak çalışma sonlandırılacaktır.

(149 sözcük)

Araştırma sorusu: Orhan Kemal'in yapıtlarında hangi izlekler ele alınmıştır?

1.Giriş

Türk edebiyatı yazarlarımızdan olan Orhan Kemal, hayatının her dönemini farklı yerlerde geçirmiş ve bu nedenle de çok farklı koşullar, hayatlar ve insanlar tanımış bir yazardır. İlkokul yıllarında babası milletvekilliği yapmış Orhan Kemal, babasının siyasi görüşü nedeniyle yurtdışına kaçmış uzun bir süre sonra da yurda geri dönmüştür. Döndüğünde yaşamına tamamen sıfırdan başlayan Orhan Kemal, para kazanmak için her türlü işte çalışmış, bu dönemde tanıklık ettiği olayları kaleme almıştır. Komünist olduğu gerekçesiyle düşünce suçlusu sayılan Orhan Kemal, Türkiye'nin bütün acı gerçekleriyle yüzleşmiş ve bunu halkına gösterip onları aydınlatmak istemiştir.

Orhan Kemal bütün yapıtlarında, çok çalışan; ancak karşılığını alamayan emekçi işçilerin, başlarına gelen talihsizlikleri, yapılan haksızlıkları, ezilişlerini; ama yenilmeyişlerini, her zaman umut dolu başları dik hayatlarına devam edişlerini anlatmaktadır. Bütün yapıtlarında da paranın insan hayatından daha değerli hale gelişini, insanların zamanla yozlaştığını anlatmaktadır.

Kapitalizmin kaçınılmaz sonuçlarından biri olan emperyalizmden etkilenen Türkiye'de işçiler açtır, ağaların ise karnı tok ve huzuru yerindedir. İnsan insanı ezerek yaşamını sürdürebilmekte ancak; hiçbir zaman çok çalışarak o meşhur zenginlerden bir olamamaktadır; çünkü çok zengin olmanın tek yolu insanları aldatmak, paralarına el koymaktır. Orhan Kemal'de Adana'da işçilik döneminde edindiği tecrübeleri ve tanık olduğu olayları olduğu gibi anlatır. Para için kocalarını aldatan kadınlar, karılarını satan erkekler, fabrikada çalışırken ölen, doğru düzgün yiyecek yemek bulamayan işçiler, evleri yıkılsa bile yine umutla yeniden evlerini yapmaya başlayan kadınlar, erkekler... Aslında her gün yanımızdan usulca geçen yorgun ama umudunu kaybetmeyen insanlardır. Orhan Kemal'in bu özelliği de toplumcu gerçekçi oluşundan gelmektedir.

Orhan Kemal yapıtlarında yoğun olarak işçilere yapılan haksızlığı, Kapitalizmin yarattığı sınıfsal farkı, insanların yozlaşmasını, birçok değerini yitirip bozulmasını işlemiştir; ancak hiçbir zaman halkı suçlamamıştır; insanı dolandırmaya, yalan söylemeye iten tek sebep, 'yokluk' tur Orhan Kemal için. Bütün bu kirli işlerin esas suçlusu halka emeğinin karşılığını vermeyen ve onları ölesiye çalıştıran zenginlerde ve hükümetin başındaki insanlardadır.

"... Fakir, ezilmiş, zavallı, hor görülmüş halkımı ayakaltına alacak romanlaraysa milyon verseler benim için önemli değil. Halka, halkıma inanıyorum. Her türlü geriliği, zaman zaman hainliğine rağmen, suç onun değil. Yüzyıllar boyunca ona ne verilmiş ki ne isteniyor. Oyunu, kurtlarına veriyorsa suç onun mu? 'Akrep gibisin kardeşim' de denebilir. Doğrudur ama onlar gene, her zaman, her şeye rağmen haklıdırlar." Orhan Kemal

2.Yazarın yapıtlarında izleklerin incelenmesi

2.1Kapitalizm

Cumhuriyetin kurulmasından 1960'lı yıllara kadar, Türkiye'de tarım ve sanayi Kapitalizmi gelişmiş, bir yandan da özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra giderek büyüyen ve bir dünya gücü haline gelen Amerika'nın Türkiye üzerindeki etkisi artmıştır. Ülkemizde 40lı yıllarda Alman sempatanlığı büyürken, birden bire 50'li yıllara gelindiğinde Amerikancılık sevdası yayılmış, bütün ülkede Orhan Kemal'in de Gurbet Kuşları adlı romanında belirttiği gibi "Made in USA." damgalı malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. " *Dinamik ziraat' başlamıştı. Memleket ziraatının işi bundan böyle Amerikan makineleriyle görülecekti. Ortaçağdan kalma köhne demirci dükkânlarına ne ihtiyaçları vardı?"* (Kemal, *Eskici ve Oğulları*, 18) İthal traktörlerin de ülkeye akın akın getirilmesiyle, insan gücü eski değerini yitirmiş, işçiler aç kalmaya başlamıştır. İşçiye artık eskisi kadar ihtiyacı kalmayan ve çok kazanmanın tadına varan ağalar, işçileri çok az paraya çok kötü koşullarda çalıştırmaya başlarlar. İşçilerin gazete, kitap okumadan sadece bahşedilen şartlara boyun eğmesiyle birlikte zaman içinde işveren-işçi arasındaki uçurum büyür ve iki farklı sınıf doğar: tarım işçisi ve tarım kapitalistleri. " *Günde yirmi saat çalış, bir de dışından ol. Onların balı neresinde? Ekmeğin hasını, yemeğin etlisini, sütün yağlısını yer içerler. Biz? Pilavın yağsız, ekmeğin kurtlusunu, ayranın imansız!"* (Kemal, *Bereketli Topraklar Üzerinde*,220)

Orhan Kemal'in romanlarında anlattığı işçilerden kimisi Bereketli Topraklar Üzerinde adlı romandaki Zeynel gibi hakkını arar, bozuk düzene karşı çıkar, kimisininse Pehlivan Ali gibi dünyadan haberi yoktur. Çoğu fark etmeden ırgatbaşları paralarından üç beş haraç keser, en yakın gördükleri kişiler kendi çıkarları için yalan söyler, iftira atar. Orhan Kemal'in karakterlerinin neredeyse hepsi, Kapitalizmin yarattığı bu sınıf farkı nedeniyle yoksullaşmış, çok çalışmak onlara yetmez hale gelmiştir. Diğer bir deyişle artık onların dünyasında çok çalışmak çok para kazandırmamaktadır, rahat bir yaşam isteyen bireyin kendi kazandığı para o kişinin ailesini kırk kanaat geçindirmesini ancak sağlayabilmiştir. Bu sırada daha çok para kazanmanın sadece başkasının emeğini çalmakla gerçekleşebileceğini anlayan kurnaz insanlar bencilleşmeye ve sadece kendi iyilikleri için çalışmaya başlarlar.

Orhan Kemal'in karakterlerinde Kapitalizmin izleri çok net bir şekilde görülmektedir. İşçiler makineleşmiş, sabahtan akşama kadar dur durak bilmeden çalışmakta, ancak emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar. Kendi köyünde para kazanmanın bir yolunu bulamayan işçiler, yaz geldi mi gurbete düşerler, Çukurova'ya inerler. Hayatları boyunca köyün en uzak köşesinden daha öteye gitmemiş bu gençler şehre inince neye uğradıklarını şaşırırlar, şehirliler onları tuhaf bir yaratık gibi görürken onlar, binaların büyüklükleriyle, "tomofil'lerin gidişlerine hayran hayran bakmaktadırlar. Her yıl umut dolu yüreklerle, evlerine üç kuruş para götürmek için yola çıkan bu insanlar başlarına neler geleceği hakkında en ufak bir fikre sahip değildirler. Kimisi hastalıktan kırılır içecek ilaç bulamadığı için ölür en yakın arkadaşları bile yüzüne bakmaz, kimisi ise makine gibi çalışmaya ayak uyduramayıp fabrika aletlerinin

içine düşüp parçalanır. Bu arada da daha önce kendilerine işçiyken yapılan muameleyi başka ırgatlara yaparlar ve onları harcayan kişiler de vardır, onlardan haraç alanlar, onları çıkarı içinkullananlar... Bu iki karakterin de birbirinden pek bir farkı yoktur: Biri çıkarı için ağaya kulluk yapar, diğeri ağa ona ekmek verdiği için. Yani ikisi de kendi değerlerinden geçmiş, paranın peşine düşmüştür hayatta kalabilmek için. Tıpkı Marksist düşüncede olduğu gibi gücün tek bir yerde toplanması dengeyi bozar ve aşağıda kalanlar çalıştıkça yoksullaşır. İnsanlar için o çok önemli olan ahlaki değerler yoksulluktan dolayı önemini yitirir ve yerini 'meta'ya bırakır ki işçilerin hayatında 'meta' paradır. Tabii bu sırada gücü elinde tutan kesim halinden gayet memnundur. "*Irgat kaynaşan kalabalıkta sigaralarının neşeli dumanlarını sallayarak kahve, çay... limonata içen" ağa"lar memnundurlar. Irgat boldur, Çukurova tarlalarındaki işe yetecek insan gücünün çok üstündedir. Haftalıklar düşecek, pamuk ucuza elde edilecektir.*" (Kemal, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, 162)

İşçileri çok ucuza ve az ücretle çalıştırmaları, insanların hayatları üzerinden para kazanıyor olmalarına rağmen, ağaların rahatlarının yerinde olduğu gayet açık ve nettir. Ancak işçilerin bu ağır koşulları kabul etmekten başka çareleri yoktur; çünkü eve ekmek götürülmeli ve aileye öyle ya da böyle bakılmalıdır. Kimi zaman bu fabrikalarda işçilerin sağlıklarını olumsuz yönde etkileyecek işler yaptırılır, genç kadınlar asit dumanından etkilenerek kısır kalır ve erkekler de kollarını bacaklarını makinelere kaptırarak sakat kalırlar; fakat hiçbir zaman çalışmaktan vazgeçmezler. Yaptırlarında işçilere yapılan bu haksızlıkları irdeleyen Orhan Kemal, bütün romanlarında karşıt karakterler oluşturarak, Türkiye'de işçilerin düştüğü durumu, haklarını savunamayışlarını, ağalarına kul oluşlarını eleştirmiştir. İşçiler belki de fabrikada en az söz sahibi olan ve en az para kazananlardır, buna rağmen onlar fabrikanın da olmazsa olmazlarıdır. Bununla birlikte devasa fabrikalara hiç çalışmadan ya çalıntı parayla ya da damarlarında dolaşan kanla sahip olan insanlar bunun hiç farkında değildirler. İşte Orhan Kemal halka bunu anlatmaya çalışmaktadır. Çarenin çalmakta, başkalarını aldatmakta değil, hakkını aramakta olduğunu, yalan söyleyenin de suçu olmadığını, aslında bütün her şeyin zengin kesimde başlayıp bittiğini göstermektedir. Kapitalist düzenin bireylerin bencilliğini ortaya çıkarması ve yabancılaştırmasıdır aslında bütün olup biten. İnsanlar 'yokluk' tan ne yapacağını şaşırır; ne eş dost kalır ne de başka bir değer. Tek önemsenecek şey paradır.

2.2.Yozlaşma

Orhan Kemal'in romanlarında iki temel karakter yaratır: Çok çalışan, dürüst, aldığı parayı alınının teriyle kazanan, diğeri ise üstündeki insanlardan medet uman, başkasının kazandığı para üzerinden geçinen, yalan söyleyen, kısaca para için her şeyi yapan insanlardır.

Gurbete ilk düştüğünde veya daha yeni çalışmaya başladığında henüz dürüstlüğüne kaybetmemiş işçilerin bir kısmı yapılan dolandırıcılıkları gördükçe, para kazanmanın daha kirli; ama kısa bir yolu olduğunu ve kendilerinden az çalışan ancak daha çok para kazanan, "pılavın güzelini yiyenlerinin" varlığını fark ettikçe, bu insanlar gibi davranmaya başlarlar. Kirli ama kolay tarafı seçerler. Bir kısmı ise gururunu, onurunu korur ve haram lokma yemez, hep hakkını aramaya, başkasının da hakkını yedirmemeye çalışır ki bu insanlar da kullanılabilir ve tuzağa düşürülürler. Bu saf, dürüst insanları kandırmanın tek yolu ise, değerlerine sıkı sıkıya

bağlı, dürüst bir insan gibi görünmek ve onları yalanlarına inandırmaktır. "*Öldüm Allah doğruluktan ve senin çıkarını düşünmekten şaşmam! Demek isteyen davranışlarına karşılık, çalacak çaldığı paraları mayalayıp iyi kötü bir işe bağlayacak, sonunda da zengin olacaktı!*"(Kemal, *Kanlı Topraklar*, 9) Alıntıda da görüldüğü üzere bu tür insanların iyi kötü gibi ayrımları kalmamıştır artık, hayatlarında sınımsızlığa bağlandıkları şey somut bir varlık değil, paradır.

Orhan Kemal'in hikâyelerinin ardında yatan fikir ise, aslında bu yalancılığın, ikiyüzlülüğün hepsinin para için olduğu ve yokluğun insanları bunları yapmaya ittiğidir. Orhan Kemal'e göre insanlar aslında yalancı ve kötü niyetli değillerdir; hayat onları bu hale getirmiştir. Kimi çocukluktan alışkanlık haline getirdiği yalanı hayatın bir parçası olarak görür, kimi ise ırgatlara dağıttığı parayı bir iki lira az vererek daha çok para kazanmanın ve böylece kenara üç beş daha fazla para koymanın hesabını yapar. "*Karşısında titreyip küçülen adama acıdı Zeynel. Bütün bu ikiyüzlülük, yokluktan kurtulabilme umuduyla, para içindi.*"(Kemal, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, 260)

Kimileri ise İstanbul'a göçüp, biraz para kazandıktan sonra, sosyetenin gözüne girmek için yaşantısını, yediği yemeği, giyinişini yemek yeme şeklini, her şeyini değiştirmeye başlar, kendi hayatından uzaklaşır. Öyle ki yıllar önce aynı yollarda yürüdüğü hemşerilerinin şimdi yaşadığı güzel şehri İstanbul'a geldiklerinde bu şehri kirlettikleri ve onları ait oldukları yere göndermenin 'ulusal bir görev' olduğunu savunur.

Sonuç olarak insanlar, para kazanabilmek, toplumda söz sahibi olabilmek, daha rahat yaşayabilmek için onları insan yapan değerlerinden vazgeçerler; hayatı paradan ibaret görüp, onun yörüngesinde yaşamaya, kişiliklerini, yaşantılarını ona göre şekillendirmeye başlamışlardır. Sonunda da kendi ailelerini dahi küçümseyen, onlardan öğrenen öyle ki özgeçmişini unutan insanlara dönüşürler

2.3.Aile

Yazarın bütün romanlarında aile de değişime uğramış, özünden uzaklaşmış; eşlerin birbirlerine verdikleri söz unutulmuş, karı-koca birbirlerini aldatır ama çevre nedeniyle birbirlerine katlanır hale gelmişlerdir. Kocalarını çok sever gözükten kadınlar, yoldan geçen bir adamla ya da yan komşunun genç oğluya birlikte olabilir ya da erkekler en yakın arkadaşlarının karılarına göz koyabilir, karılarını ellerinden alabilirler. *Kanlı Topraklar*'daki Topal Nuri'nin önce nefret ettiği Mustafa Efendi'nin ailesinin içine girmesi, Mustafa Efendi farkına bile varmadan ailesini yavaş yavaş dağıtması ve karısını alıp kendi çıkarı için kullanması gösterilebilir. Orhan Kemal'in romanlarında buna benzer daha pek çok olay yaşanmaktadır. Evden kaçan kadınlar, eve gelen misafirle birlikte olan kadınlar-erkekler, kocasının arkadaşıyla birlikte olan kadınlar...

Bunun yanı sıra ailede anne-babaya saygının önemli bir yeri vardır. Karakterler anne-babaya saygıda kusur etmezken, ancak anne-baba bunun karşılığını verememektedir. *Gurbet Kuşları*'nda ailesi için İstanbul'a giden Memed, her şeyi ailesine göre düzenler, evinde bile

onlara yer açar; ancak babası İstanbul'a geldiğinde oğlunun kendisinden üstün oluşunu çekemez ve bir şekilde patronu etkisi altına alıp kendi oğlunun kuyusunu kazar. Eskici ve Oğulları'nda, eskici işsiz oğlunu yük oluyor diye kendi evinde istemez, söz konusu para olunca çocukları anne-babaya karşı çıktığı zaman anneler bile oğullarını reddederler. *"ilahi oğlum yağlı kurşunlara gelsin de ölüm haberlerini işiteyim inşallah..."*(Kemal, *Eskici ve Oğulları*,288) kısaca yine 'para' sıkıntısı aile birlikteliğini de alt üst etmiştir.

Romanlarda düzgün aile kurmak isteyen, namusuyla yaşayan, ailesi için gurbete düşen Gurbet Kuşları'ndaki İflahsınızın Mehmed ya da Bereketli Topraklar Üzerinde kitabındaki Köse Hasan gibi insanlar yok değildir; ancak bu tarz insanlar çok azdır ve toplum tarafından bir bakıma sindirilmişlerdir. Ya aileleri uğruna canlarını feda etmişler ya da İstanbul'un bir köşesinde hayat mücadelesi vermişlerdir.

2.4. Umut

Kuşkusuz Orhan Kemal'in romanlarında en çok vurgulanan tema 'umut'tur. Yazar işçilerin,ve eşlerinin, genç kızların, yaşlı adamların kimin hikayesini anlatıyor olursa olsun, bu hikayelerde mutlaka umudu ve insanların ona sınıksız sarılışını anlatır. İnsanlar başlarına ne gelirse gelsin daima "yarının güzelliğini" hayal ederler. Bugün işi batan bir insan önce lanet edip, hayata kızar; ama iki gün sonra eski işinin daha iyisini kurmak amacıyla yola çıkar ve her zamankinden daha çok emek sarf eder. Ne olursa olsun, insanlar hayata hep daha sıkı tutunur ve yollarına devam ederler; çünkü umut onların tek çıkış kapısıdır. Günün bütün olumsuzluklarına ve yorgunluğuna yenik düşüp kendinden ve ailesinden vazgeçmemek için umut etmek ve hayal kurmak zorundadırlar. Bu hayalleri, kendilerine amaç edinip bu doğrultuda ilerlemeleri gereklidir, aksi halde hayatta uğruna yaşayacakları hiçbir şeyleri kalmaz.

"Erkekler de kadınları gibi bir deri bir kemiktirler." Değdiği yeri köz gibi yakan güneşin altında aç, terli ama sabırla beklerler. İrgatbaşılar ırgat pazarının mutlak hâkimidirler. Rızıkların sahibi! Şöyle bir görünürveren bir ırgatbaşının çevresi hemencik umutla alınır. Ağzından çıkacak her söz kerametmişçesine dinlenir.

İnsanlar aç ama umutsuz değildirler!

Kadınlar bilirler ki erkekleri er geç gelecektir. Gözbebeklerinde "ekmek"İN müjdesi, gelecektir erkekleri.(Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde, 164)

Orhan Kemal'in de dediği gibi insanlar aç ama umutsuz değildirler, yarın gelecek paranın umuduyla haftalarca hiç para almadan direnmeye çalışır işçiler. Seslerini çıkarmadan ırgatbaşını beklerken, kafalarında ailelerinin yanına dönüp evlerine yerleştikten sonra kuracakları işleri vardır. Duvarlarında resimler olan dükkânlarının kapısında çaylarını içip, az çok para kazanıp evlerini güzelce geçindireceklerdir. Gurbette çalışma şartları her ne kadar kötü olsa da onlar yine de umutlarını kaybetmezler. Gece gündüz hayal kurmaya devam ederler.

Irgatbaşlarının birçoğu ise, kapılarında kul oldukları ağaları gibi zengin olma hayalleri kurarlar. Çiftlik kurmak, gencecik bir kızı koyunlarına almak, diğer muhtaç insanları kapısında şimdi kendisinin olduğu gibi hizmetçi yapmak en büyük hayalleridir onların. Gün gelecek bu adamlarda oradan buradan çaldıkları parayla zengin olacaklardır. Onlarında bu yönde umutları hiç bitmez, her zaman hayal kurmaya ve onun peşinden gitmeye devam ederler.

"Pazarlardan geçerlerken fakir fukaranın ayağa kalktığı, hükümette, borsada, belediyede saygı gören, attıkları attık, tuttukları tuttuk, gülüverince ağız dolusu altın dişleri sarı sarı parlayan Temür, Savatlı Halil,... gibi bir ağa olmak istiyordu. Olacaktı da. "kul istemesini bilmeli" derdi büyücü Cemal..."(Kemal, Kanlı Topraklar,9)

2.5. Din

1950'lili yıllarda Türkiye'de henüz Menderes rüzgârları eserken, her zaman olduğu gibi Türk halkı para kazanıp evini geçindirme derdindedir, bütün işçiler ağır şartlar altında çalışmakta ancak emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar. Ülkenin başındakiler ise, cahil köy halkını uyutup, kendi isteklerine göre onları yönlendirmenin en kolay yolunu bulmuştur, bu yol ise insanların dinsel inançlarını, vicdanlarını kötü yönde kullanmaktır.

"Halk din istiyorsa bizim vazifemiz ona dinini vermektir! Halkımızın Allah'ı, din, iman ve ibadetlerine hiç kimse engel olmayacaktır. Biz bu millete dinini nasıl iade ettikse, komünistlerle CHP'nin işbirliğini de gerekirse kanla ortadan kaldıracacağız. Bu namusuna sınımsız bağlı millet din istiyor, iman istiyor..."(Kemal, Gurbet Kuşları, 66)

Bunun yanı sıra din sadece politikacılar tarafından değil, saygın din adamları tarafından da kullanılmaktadır. Orhan Kemal de böylesine çirkin bir şekilde kullanılmasını pek çok yönden göstermektedir okura. Hafızlar, imam efendiler, okuyup üfleyen hocalar... Aslında hepsi yan gelip yatarak para kazanmanın derdindedir. *"Körlerin içinde şaşkınlık olan badem gözlüdür..."(Kemal, Kanlı Topraklar,14)* Gerçekten de uyanık olan insanlar saf insanların zaafalarını fark edip bunları kendi çıkarları için kullanırlar. Tabii Türk halkının da en büyük zaafı dindir. İnsanlar Allah, Kuran kelimesi duydular mı şaşakalırlar, dilini bile anlamadıkları duaları saatlerce dinlerler. Halkın bu saflığını gören de onlara türlü hikâyeler anlatarak kandırır, onların bu inançları üzerinden geçimini sağlar. Halkın uyanıp da yapılan hainlikleri ve hileleri anlamaması işlerine gelir; çünkü bu onların rahatça para kazanmaları için tek yoldur.

Topal Nuri- Desene ki ne Rab var ne ibad? Günah, sevap, cennet, cehennem, hiçbir şey olmaması gerek!

Kaba Hafız- Öyle

Topal Nuri- Peki, madem böyle, neden imamlık yapıyor, inanmadığına başkalarını inandırmaya çalışıyorsun?

Kabak Hafız- Dünyada iyi ve rahat yaşayabilmek için!

Topal Nuri- Yani?

Kabak Hafız-Yani başkalarının kuru kuruya inançlarından faydalanıp geçineceğim. Bu suretle ekmeklerin en hası, en rahatına ulaşıyorum. Hem de hiç terlemeden. Sana da tavsiyem insanları şuurlandırıp gözlerini açmaya kalkışma.(Kemal, Kanlı Topraklar,13-14)

Son olarak Orhan Kemal'in, dinsel inançlar konusunda yaptığı önemli saptamalardan biri de halkın dini bir çıkış kapısı, son bir umut olarak gördüğüdür. Ağır şartlar altında çalışan, haksızlığa uğrayan bütün insanların tek umudu ya Allah'ın o insanlara gereken cezayı vereceği ya da önünde sonunda öbür dünyada da olsa rahata kavuşacakları yönündedir. Çoğu insanın yaşlanana dek Allah'ın varlığını sorgulamak ya da şüpheye düşmek gibi bir şansları olmamış, körü körüne inanmaktan başka çıkış yolları kalmamıştır. Önemli olan onların günlük ihtiyaçlarını giderebilmeleri, ailelerine bakabilmeleridir.

"Allah nereden yönetirse yönetsindi dünyayı. Olup olmadığını bile düşünmeye hiçbir zaman vakti olmamıştı. Allah var, yok... önemli olan tükendi, tükenecek olan yağdı."(Kemal, Eskici ve Oğulları, 29)

İşçilerin tek dayanak noktası dindir, Orhan Kemal'in romanlarında, yemekleri biter, küçücük oğulları ölür ancak onlar yine Allah'a şükrederler, her türlü olumsuz olayın sonunda Allah tarafından düzeltileceğine inanırlar, çünkü ellerinden gelen tek şey budur.

"Peygamberler dolusu sabır getirmiştir Allah adına! Torbadaki tandır, ekmek... tükenip çarşı ekmeğine verilecek son kuruşlar da suyunu çektikten sonra, aç çocukların feryadı göğe yükselir. Önemli değildir. Peygamberler Allah adına sabır getirmişlerdir ya, hiç önemli değildir. Ölseler bile ne? Öte dünya vardır, birer kuş gibi uçacaklardır Cennet-i Ala'ya.(Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde, 163)

Ayrıca Orhan Kemal bazı karakterlerine Allah'ın varlığını da sorgulatır. Allah var mıdır? Varsa neden kullarına bu kadar çok acı çektirmektedir, niye onları sefaletten kurtarmaz? Neden bu yapılan haksızlıklara dur demez? Ve her şeyden önemlisi neden kendini herkese göstermez? İşte Orhan Kemal bütün yapıtlarında bu tarz sorulara da yanıt bulmaya çalışır, aynı zamanda da din olgusunu okura sorgulatır. Bazı karakterler hayatlarında kötü giden her şeyin nedenini Allah'ta aramakta, bir yanıt bulamayınca da feryat etmektedirler.

"Yahu arkadaş açık konuş. Var mısın sen? Bunları duyuyor musun? Duyuyorsan hiç mi vicdan yok sende? Rahm-i Mader'de bu kadar ne diye yazdın anlıma? Yazdın diyelim, bir yanlışlık ettin, bu ne biçim mürekkepmiş ki sil sil bozulmaz? Bennen ne uğraşıyorsun arkadaş?"(Kemal, Eskici ve Oğulları, 360)

2.7. Kadın

Orhan Kemal romanlarında birbirinden farklı kadın figürlerine yer verir. Özverili anneler, kocasının ve çocuklarının iyiliğinden başka hiçbir şey için uğraşmayan kadınlar, kocalarını geçici bir mevkiye yükseltme aracı olarak görenler, daha çok para kazanabilmek için birlikte çalıştıkları erkekleri parmaklarında oynatan sonra da onların ceplerini bir güzel soyan kadınlar... Yani her kesimden, her çeşitten insan gösterir yani Orhan Kemal, iyisini de kötüsünü de.

Toplumun büyük bir kesiminin inancına göre kadınlar evde oturmalı, dikiş dikmeli, kocasına en iyi şekilde hizmet etmelidir kısaca geleneksel yapıyı sürdürmelidir. Görüşleri bu yönde olan ailelerin kızlarıyla yapılan evlilikler hiçbir zaman öz idareleriyle birlikte olmak isteyenlerce gerçekleştirilmez, anneler görücü usulüyle gelin adayını beğenerek, oğullarına gösterirler. Ardından da düğün dernek yapılır, birbirini hayat boyu hiç görmemiş iki insan bu vesileyle bir araya gelmiş olur ve böylece iki yabancı, hayatları boyunca daima birbirlerinden uzak kalır, tek ortak yanları ise evliliğin tek amacı olan çocuk yapma ve soyu devam ettirmedir. İşte bu kadınlar her zaman ezilir, dayak yer, insan yerine konulmaz.

"Kadınlar erkeklerin girdili, çıktılı işlerine karışmamalıydılar. Kadınlar bol bol namaz kılacak, oruç tutacak, tahta silip çamaşır yıkayacak, çocuk doğurup, doğan çocukların büyümesiyle meşgul olacaklardı. Buydu kadınların vazifesi." (Kemal, Kanlı Topraklar, 27)

Kadınlar onlara verilen bu görevi başarıyla tamamlamak zorundadırlar. Bu sırada kocaları onları aldatabilir, hatta evi terk edebilir, ancak ne olursa olsun kadınlık görevlerini aksatamazlar

Bu kişilikteki kadınların yanı sıra, bir de sahip olduğuyla yetinmeyen, hep daha fazlasını isteyen kadınlar vardır. Daha fazla para, hep daha fazlası... Başkalarına özenen bu kadınlar, dişiliklerinin erkekler üzerindeki sonsuz etkisinin farkındadırlar ve bunu kendi istekleri doğrultusunda kullanırlar.

Fabrikada çalışan genç ve güzel kadınlar evli olsalar dahi yakışıklı erkekleri ve ya zengin taşeronları baştan çıkarmak için ellerinden geleni yapar ve çok geçmeden fabrikanın bütün işçilerinin elinden geçerler. Bu kadınlara ne olacağı, başlarına ne geleceği asla önemli değildir, erkekler alacaklarını alır, kadınlar ise karınlarını ve çocuklarını doyuracak parayı veya de kendine üç beş takı aldırılmayı başarırlar.

"Bu kızlardan çoğu, daha memeleri kabarmadan gebe kalırlar. Doğurur, anne olur, gene gebe kalır, gene doğurur, gene gebe, gene doğum. Sonunda ya tanınmayacak kadar çirkinleşir, ya da yeni dostlar ardında koşan kocalarının tekmesiyle elden ele dolaşır, en sonunda da babaları yaşında birinin kahrını çekmek zorunda kalırlar. İçlerinde genelevlere düşenler de olur. Düşmeyenlerse kim bilir hangi pamuk tarlasında çapa çapalarken, sıtma ya da güneş çarpmasından, bir deri bir kemik, genç yaşta ölür giderler."(Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde, 60-61)

Bunların yanı sıra ailesine, kocasına düşkün ve mutlu kadınlar da vardır; Gurbet Kuşları'ndaki Ayşe'nin hayat boyu kurduğu tek hayali, düzgün güzel bir aile ve bir sürü çocuktur. Ancak ne yazık ki son derece masum hayalleri olan ailesine bağlı kadınlar çok azdır böylece şu sonuç ortaya çıkar: Orhan Kemal'in romanlarında kadınlar erkeklerle sadece üç şey için birlikte olurlar: aşk, para-mevkii ve zorunluluk.

2.8. Aşk

Orhan Kemal romanları, gerçek aşktan çok parayı tercih eden, gerçek aşkı bulamayan ya da cinselliği kötüye kullanan insanlarla doludur. Orhan Kemal romanlarında "aşk"a önemli bir yer ayırmamıştır hiçbir zaman. Olaylara gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşan Kemal belki de işçilerin hayatlarında "aşk"a ayıracak yer olmadığını düşünmüştür. Sabahtan akşama kadar insana yakışır bir muamele görmeden çalışan ve hiçbir zaman karşılığını alamayan işçilerin âşık olmak gibi bir lüksü olmadığını anlatmaya çalışır belki de. Fabrikada delikanlılarla kızların masum bakışmaları, küçük laf atmalarıyla başlar her şey ve sonu bazen hüsrarla bazen de evlilikle biter. Kimi zaman da erkekler masum duygularla yaklaşmış kapılıverdikleri kadınların peşinden sürüklenir. Yine de ne olursa olsun hep aynı şekilde sonuçlanır kadın erkek ilişkileri, birlikte olup yalnızlık çeken iki yabancı. Kadın evde tek başına içinde sadece çocuklarına ve ev işlerine yer olan küçük dünyasında debelenirken, erkek dış dünyayla iç içe her an her şeye tanık olmaktadır. Evliliğinden tatmin olamayan erkekler, mutluluğu başka yerde aramakta, bunu kendine yakıştıramayan veya karısını ve ailesini çok sevenler, gün boyu çalışmakta ve eve yarı cansız bir şekilde gelmektedir. Kocasını çok seven ve saygı duyan kadın onu rahatlatmak için elinden geleni yapar ki bu da gerçek sevgidir. Kimi kadınlara ise, bu küçük dünya yetmez, sınırlarını aşmış yıkılmak istemeyen duvarları, daha fazlasına sahip olmak isterler, sahip olamadıkları her şeyi de parayla elde edebileceklerini sanıp elden ele ve bundan çıkar sağlamayı seçerler. Kısacası Orhan Kemal romanlarında bizim peri masallarında okuduğumuz, hayallerimizi süsleyen ve çok da gerçekçi olmayan mükemmel aşklara yer yoktur. Onun okura göstermeye çalıştığı sahici sevgidir, görünmeyen, sözcüklerle anlatılamayacak bağlardır. Bunu hiçbir zaman doğrudan okura anlatmaz ancak karakterlerin birbirlerine yaklaşması ya da birbirlerine olan davranışları ile gizlice fısıldar okurun kulağına. Her türlü zorluğa yılmadan göğüs geren karı-kocalar, ne olursa olsun birbirinden vazgeçmeyenler... Hepsi gerçek sevginin ve hatta gerçek aşkın göstergesidir Orhan Kemal'in gözünde.

3.Sonuç

Romanlarında ülkemizin görünmeyen yüzünü, toplum içindeki ayrışmaları, kavgaları, gizli saklı pazarlıkları ve haksızlıkları işleyen Orhan Kemal'in kahramanları sokaklardan, tarlalardan, meyhanelerden, kısaca hayatın içinden insanlardır.

Toplum içinde farklılaşmış, bir sınıf haline getirilmiş, patronların insan yerine koymadığı ve aslında farkında olmasak da her birimizin hayatında çok önemli etkileri olan işçilerin gerçek hayatlarıdır kitaplarının konusu. Dilinin yalınlığı ve içtenliği, okuru romanın içine almakta ve gerçekten işçilerin dünyasındaymış gibi hissetmesini sağlamaktadır. Umudunu hiçbir zaman

yitirmeyenlerin, her koşulda çalışanların, çalışmak zorunda olanların ve aldatılanların dünyası, Türkiye'nin ve hatta dünya'nın bir gerçeğidir aslında. Orhan Kemal'in eserlerine genel olarak baktığımızda en "sıradan" karakterin bile kendine has özellikleriyle sıradanlıktan çıktığını düşünürüz. Kimi hain, kimi saf, kimi çapkın, kimi arsız, kimi namuslu, kimi de namussuz. Hepsi de bizim toplumumuzun insanıdır. Orhan Kemal'in kaleminden hayata dökülen bu karakterler belki de vardılar ve bir kısmı hala yaşıyor olabilirler, içimizde, yanımızda... Bazısını sever, bazısına kızar, bazısına hayran oluruz ama hepsi de tanıdık gelir bize. İşte bu gerçeklik duygusu Orhan Kemal'i tam olarak anlatır bize.

"Kanlı Topraklar"daki Mustafa Efendi, "Bereketli Topraklar"daki Pehlivan Ali, "Eskici ve Oğulları"ndaki baba figürü; hepsi de günlük hayatta rastlayabileceğimiz karakterlerdir. Hepsinin derdi para kazanmak ve günü kurtarmaktır aslında. Kendilerini ve ailelerini rahatlatılmak için çalışmak, para kazanmak zorundadırlar ve hepsi bunu başarmanın kendince bir yolunu bulmuştur. Kimi başkasının parasını çalar, kimi hakkıyla para kazanır kimi de oradan oraya dolaşarak kendine yer edinmeye uğraşır. Orhan Kemal de bu insanların çabalamalarını, uğraşlarını, ümitlerini ve hayallerini anlatır.

Yapıtlarında genel olarak ele aldığı yozlaşma, kadın figürü, yoksulluk, kapitalizm, umut gibi kavramlar da hayatın vazgeçilmez öğelerindedir. Ancak bizlerin o dönemki koşulları veya o insanların yaşadıkları şeyleri anlamamız mümkün değildir. Ancak acılarını hissettiğimizde, onlar gibi düşünebildiğimizde, onların yemeklerini iştahla yerkenki hazlarını kafamızda canlandırabildiğimizde onları anlayabilir ve Türkiye'nin gerçeklerinin farkına varabiliriz. İşte Orhan Kemal bize yapıtlarında bunu hazır olarak sunar. Bize onların gerçek dünyasını, saf veya kirli hayallerini, umutlarını, para için çırpınışlarını anlatır. İnsanların bencillikleri, sadece kendi çıkarları için çalışmaları hepsi para içindir aslında ve ne yazık ki biz insanların yüreğinden ve zihninden bencillik duygusu silinmedikçe, bu dünya çalışanların değil; emeği, parayı ve kimi insanların bugününü ve yarınını çalanların dünyası olmaya devam edecektir.

Sözcük sayısı: 3810

4.Kaynakça

Kemal, Orhan. Bereketli Topraklar Üzerinde: Everest yayınları,2008

Kemal, Orhan. Eskici ve Oğulları. İstanbul: Everest yayınları, 2008

Kemal, Orhan. Gurbet Kuşları. İstanbul: Everest yayınları,2009

Kemal, Orhan. Kanlı Topraklar. İstanbul: Everest yayınları, 2007

